

UNESCOs konvensjon

av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven

UNESCOs Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage

Søknadsrutiner for nominering til UNESCOs internasjonale lister over immateriell kulturarv

Innledning

I 2007 ratifiserte Norge UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven. Konvensjonen er utarbeidet for å sikre respekt for og øke bevisstheten om den immaterielle kulturarvens betydning. For å skape en bedre balanse innenfor internasjonalt arbeid med vern av kulturarv, er den ment å fungere som et supplement til UNESCOs konvensjon om vern av verdens kultur- og naturarv (Convention for the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, 1972).

Konvensjonens formål

Artikkel 1 - Konvensjonens formål

Formålet med denne konvensjonen er:

- a) å verne den immaterielle kulturarven
- b) å sikre respekt for den immaterielle kulturarven til berørte samfunn, grupper og enkeltpersoner
- c) å øke bevisstheten lokalt, nasjonalt og internasjonalt om betydningen av den immaterielle kulturarven, og sørge for gjensidig anerkjennelse av denne
- d) å sørge for internasjonalt samarbeid og bistand

Definisjoner av immateriell kulturarv

Artikkel 2 – Definisjoner

Følgende gjelder for denne konvensjonen:

1. "immateriell kulturarv" betyr praksis, fremstillinger, uttrykk, kunnskap, ferdigheter – samt tilhørende instrumenter, gjenstander, kulturgjenstander og kulturelle rom – som samfunn, grupper og, i noen tilfeller, enkeltpersoner anerkjenner som en del av sin kulturarv. Denne immaterielle kulturarven, som er overført fra generasjon til generasjon, blir stadig gjenskapt av samfunn og grupper i relasjon til deres miljø, i samspill med naturen og med deres historie og gir dem en følelse av identitet og kontinuitet, noe som fremmer respekt for kulturelt mangfold og menneskelig kreativitet. I forbindelse med denne konvensjonen tas kun i betraktning immateriell kulturarv som er forenlig med de eksisterende internasjonale menneskerettighetsinstrumentene og kravene om gjensidig respekt mellom samfunn, grupper og enkeltpersoner samt en bærekraftig utvikling.

2. "immateriell kulturarv" definert i nr. 1 kommer blant annet til uttrykk på følgende områder:

- a) muntlige tradisjoner og uttrykk, herunder språk som et uttrykksmiddel for immateriell kulturarv
- b) utøvende kunst
- c) sosiale skikker, ritualer og høytidsfester
- d) kunnskap og praksis som gjelder naturen og universet
- e) tradisjonelt håndverk

3. "vern" betyr tiltak for å sikre den immaterielle kulturarvens levedyktighet, herunder det å kartlegge, dokumentere, forske, bevare, verne, fremme, styrke, videreføre, særlig gjennom formell og uformell utdanning, samt gjenopplive de ulike sidene ved denne arven.

Tre internasjonale lister

Det er tre internasjonale lister knyttet til immateriell kulturarv. De tre listene har ulike formål:

Artikkel 16 – Representativ liste over menneskehetens immaterielle kulturarv (Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity)

- For å sikre at den immaterielle kulturarven blir mer synlig og øke bevisstheten om dens betydning samt oppmuntre til dialog som respekterer kulturelt mangfold, skal komiteen etter forslag fra de berørte konvensjonspartene utarbeide, holde oppdatert og offentliggjøre en representativ liste over menneskehetens immaterielle kulturarv.

Artikkel 17 – Liste over immateriell kulturarv med umiddelbart behov for vern (List of Intangible Culture Heritage in Need of Urgent safeguarding)

- For å kunne treffe egnede vernetiltak, skal komiteen utarbeide, holde oppdatert og offentliggjøre en liste over immateriell kulturarv med umiddelbart behov for vern og skal oppføre slik arv på listen etter anmodning fra den berørte konvensjonspart.

Artikkel 18 – Programmer, prosjekter og aktiviteter for vern av den immaterielle kulturarven (Programmes, projects and activities for the safeguarding of the Intangible Cultural Heritage)

- Komiteen skal på grunnlag av forslag lagt fram av konvensjonspartene, og i samsvar med kriterier som komiteen definerer og generalforsamlingen godkjenner, jevnlig velge ut og fremme nasjonale, subregionale og regionale programmer, prosjekter og aktiviteter for å verne arv som den mener best ivaretar denne konvensjonens prinsipper og målsetninger, samtidig som utviklingslandenes særlige behov tas i betraktning.

Søknadsrutiner for nominering til UNESCOs internasjonale lister over immateriell kulturarv i Norge

Hvem kan nominere

Grupper, enkeltpersoner, organisasjoner og institusjoner kan nominere immateriell kulturarv til de internasjonale listene.

Frivillige organisasjoner (Non-Governmental Organisations - NGOs), skal fungere som bindeledd mellom kultur- og utøverfeltet og statspartene. Deres oppgave kan være å identifisere og definere immaterielle kulturuttrykk i Norge, og bidra til å utvikle gode metoder for videreføring av immateriell kulturarv. I nominasjonsprosessen kan NGOene bistå kulturbærerene i å utarbeide søknader.

UNESCO kan akkreditere (godkjenne) NGOer som samarbeidspart i arbeidet med immateriell kulturarv, nasjonalt og internasjonalt. Fra norsk side er det to akkrediterte NGOer: Stiftinga Rådet for folkemusikk og folkedans, Rff, NTNU i Trondheim, og Senter for immateriell kulturarv, SIKa, på Maihaugen, Lillehammer. Organisasjoner som vil søke om å bli akkreditert, må selv søke UNESCO på eget skjema. Se lenke under.

Fagkomité

Kulturrådet oppnevner og koordinerer en fagkomité. Komiteen vurderer søknadene, og sender sin vurdering og innstilling til Kulturrådet. Komiteemedlemmene velges for en periode på fire år. Komiteen kan suppleres med nødvendig fagkompetanse for å kunne vurdere konkrete innkomne søknader.

Søknadsrutiner og søknadsfrist

Søkere må selv ta initiativ til og utarbeide søknaden, eventuelt i samarbeid med organisasjoner eller institusjoner (såkalte NGOer).

Søknaden skrives i UNESCOs elektroniske skjema, på engelsk/fransk (se lenke under). Søknaden med vedlegg sendes til Kulturrådet.

UNESCOs søknadsskjemaer og veiledningstekster er oversatt til norsk (bokmål) og nord-samisk. Oversettelsene er fra 2012 og de endringer som er blitt gjort i de originale skjemaene er ikke fanget opp i oversettelsen. Disse veiledningstekstene er ment som hjelp i arbeidet med søknadene.

En fagkomité oppnevnt av Kulturrådet vurderer søknadene og gir en anbefaling til Kulturrådet om søknaden bør videresendes til UNESCO. Kulturrådet gjør deretter sin vurdering og beslutter om søknaden skal videresendes. Dersom Kulturrådet finner at søknaden bør sendes videre, oversendes den til Kulturdepartementet.

Kulturdepartementet fremmer nominasjonene for UNESCO.
Søknadene vil bli lagt ut på Kulturrådets hjemmesider.

Fristen for søknader til Kulturrådet er 20. januar 2015.

(Datoen vil kunne endres for 2016)

Nominasjonskriterier

Kriteriene/retningslinjene og skjemaene er spesifikke for de ulike listene. Kriteriene for å bli nominert til de internasjonale listene, er beskrevet i konvensjonens artikkel 16, 17 og 18 og i de operasjonelle retningslinjene (Operational Directives for the Implementation of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage). Vi gjør oppmerksom på at **alle** kriteriene må være oppfylt for å kunne bli nominert.

Søknadsskjemaer

Søknadsskjemaer for de ulike internasjonale listene, kriterier og retningslinjer og til akkreditering av NGOer: <http://www.unesco.org/culture/ich/index.php?lg=en&pg=00184>

Konvensjonen

Konvensjonen står i sin helhet på engelsk og norsk i vedlegget i *St.prp. nr. 73 (2005-2006) Om samtykke til ratifikasjon av UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven*: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/dok/regpubl/stprp/20052006/stprp-nr-73-2005-2006-.html?id=212715>

Kulturrådet

Kulturdepartementet har delegert ansvaret for oppfølging av konvensjonen til Kulturrådet. Vi gjør oppmerksom på at Kulturrådet ikke gir økonomisk støtte til å utarbeide søknader.

Informasjon lagt ut av Kulturrådet 19.12.2014

Vil du vite mer om immateriell kulturarv? Litteratur og nettsider

Immaterieel cultureel erfgoed, Belgia: www.immaterieelerfgoedvlaanderen.be

Confédération suisse: <http://www.bak.admin.ch/kulturerbe/04335/index.html?lang=fr>

Conseil québécois du patrimoine vivant: <http://patrimoinevivant.qc.ca/>

Den østerrikske UNESCO-kommisjon med fortegnelser over immateriell kulturarv i Østerrike:
http://www.unesco.at/index_eng.php

Enlaces Culturales: www.enlasesculturales.org

Handverksregisteret: <http://www.maihaugen.no/no/handverksnett/Faglig-informasjon/Det-nasjonale-registeret-over-handverkere/Register-over-handverkere/>

Immateriell kulturarv i Norge. En utredning om UNESCOs konvensjon av 17. oktober 2003 om vern av den immaterielle kulturarven, ABM-utvikling, 2010:
http://www.regjeringen.no/upload/KUD/Kulturvernavdelingen/Rapporter_Utredninger/Immateriell_kulturarv_i_Norge_AMBU_2010.pdf

Intangible Cultural Heritage in Scotland:
http://www.ichscotlandwiki.org/index.php?title=Intangible_Cultural_Heritage_in_Scotland

Heritage Foundation of Newfoundland and Labrador: <http://www.mun.ca/ich>

Kulturarvporten: www.kulturarvporten.no

MatrizPCI, Portugal: <http://www.matrizpci.imc-ip.pt/matrizpci.web/home.aspx>

Ministère de la Culture et de la Communication, Frankrike: <http://www.culturecommunication.gouv.fr/>

Scoping and Mapping Intangible Cultural Heritage in Scotland. Final Report, Napier University, 2008:
www.ichinscotland.org

Senter for immateriell kulturarv SIKa – Norsk håndverksinstitutt NHU: <http://www.maihaugen.no/nhu>

Stiftinga Rådet for folkemusikk og folkedans: http://www.rff-sentret.no/index.php?option=com_content&task=view&id=813&Itemid=2

Tapis plein, Belgia: <http://www.tapisplein.be/nl>

The Government of Flanders` policy on safeguarding intangible cultural heritage, Kunsten en erfgoed, Belgia 2012 og nettsiden <http://www.kunstenenerfgoed.be/ake/view/nl>

UNESCOs konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven – en analyse, Odd Are Berkaak 2010:
<http://www.abm-utvikling.no/tverrsektorielt/berkaaks-analyse>